

การส่งเสริมคุณธรรมของเครือข่ายทางสังคมตามคำประกาศเจตนารมณ์และ ข้อเสนอเชิงนโยบายจากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13*

PROMOTING THE MORALITY OF SOCIAL NETWORKS ACCORDING TO THE DECLARATION OF MORAL INTENT AND POLICY PROPOSALS FROM THE 13TH NATIONAL MORALITY ASSEMBLY

นิติพล ธาระรูป^{1*}, ณัฐวดี ลิ้มเลิศเจริญวนิช², ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี³

Nitiphol Thararoop^{1*}, Nutthavadee Limlerjaleranvanit², Siriphatson Wongthongdee³

¹คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Public Administration, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand

²นักวิจัยอิสระ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Independent Researcher, Bangkok, Thailand

³วิทยาลัยการบริหารแห่งรัฐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

³College of State Administration, Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Nitiphol.tha@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยนำเข้าเพื่อการขับเคลื่อนเจตนารมณ์และข้อเสนอเชิงนโยบายด้านคุณธรรมจากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 2) ผลการดำเนินขององค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามข้อเสนอเชิงนโยบายด้านคุณธรรมจากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 และ 3) ผลการดำเนินขององค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามเจตนารมณ์จากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากแบบบันทึกข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักองค์กรเครือข่าย 91 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ จำนวน 2 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านนโยบายและแผน ด้านงบประมาณ ด้านเครือข่าย ด้านการสื่อสารและเสริมสร้างความเข้าใจ และผลการดำเนินงานของเครือข่ายทางสังคม 6 เครือข่าย ได้แก่ ภาครัฐ การศึกษา ศาสนา ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และครอบครัว และสื่อมวลชน ได้ดำเนินกิจกรรม (Activities) ตามคำประกาศเจตนารมณ์ เช่น การสร้างเครือข่าย การพัฒนาความรู้ การยกย่องเชิดชูบุคลากร การพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมผ่านโครงการต่าง ๆ เป็นต้น พร้อมกับการผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายผลจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ได้ผลผลิต (Outputs) เช่น จำนวนโรงเรียนคุณธรรม และครูโค้ชเพิ่มขึ้น แก่นนำชุมชนพลังบวกมากกว่า 450 คน ครอบครัวต้นแบบมากกว่า 200 ครอบครัว นักสื่อสารสร้างสรรค์สังคม เป็นต้น สำหรับผลลัพธ์ (Outcomes) เช่น บุคลากรภาครัฐมีพฤติกรรมบ่งชี้ถึงความพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา

และกตัญญู การจัดทำฐานข้อมูลคุณธรรมขององค์กรภาครัฐ การมีพื้นที่การเรียนรู้คุณธรรม การพัฒนาจิตใจด้วยหลักศาสนาเพิ่มขึ้น การส่งเสริมคุณธรรมรูปแบบ บ้าน วัด และโรงเรียน การส่งเสริมคุณธรรมให้เป็นวาระของจังหวัด การพัฒนาระบบเครดิตสังคมเพื่อส่งเสริมการทำความดี เป็นต้น

คำสำคัญ: การส่งเสริมคุณธรรม, เครือข่ายทางสังคม, สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13

Abstract

This study aims to: 1) Examine the input factors driving the moral commitments and policy proposals from the 13th National Moral Assembly, 2) Investigate the implementation outcomes of network organizations' initiatives in promoting morality in alignment with these policy proposals, and 3) Analyze the outcomes of network organizations in fostering morality based on the assembly's commitments. This qualitative research employed data collection through record forms and interviews with key informants, including 91 representatives from network organizations and two officials from the Moral Center (Public Organization), which serves as the secretariat of the National Moral Promotion Committee. The findings reveal that key input factors include personnel, policies and plans, budget, network collaboration, communication and awareness, and the performance of six social network groups: government agencies, educational institutions, religious organizations, the private sector, civil society and community groups, and the media. These networks have engaged in activities aligned with the moral commitments declaration, such as network expansion, knowledge development, personnel recognition, and moral behavior development through various initiatives. Concurrently, they have advanced moral policy proposals. The implementation of various activities has yielded significant outputs, including an increased number of moral schools and coaching teachers, the establishment of more than 450 positive community leaders, over 200 model families, and the development of social-minded communicators. As for the outcomes, key achievements include government personnel demonstrating moral behaviors such as sufficiency, discipline, integrity, altruism, and gratitude; the establishment of a moral database for public organizations; the expansion of moral learning spaces; increased integration of religious principles for moral development; the promotion of morality through the collaboration of homes, temples, and schools; the recognition of morality as a provincial agenda; and the development of a social credit system to encourage virtuous behavior.

Keywords: Morality Promotion, Social Network, National Moral Assembly

บทนำ

การส่งเสริมคุณธรรมเป็นนโยบายสำคัญที่รัฐบาลไทยดำเนินการอย่างต่อเนื่องด้วยการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนระดับต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างสังคมคุณธรรมที่ยั่งยืนในประเทศไทย เช่น แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาสังคมด้วยความรู้และ คุณธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) และแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรม แห่งชาติ ระยะที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 มุ่งเน้นการสร้างกลไกส่งเสริมคุณธรรม การสร้างสภาพแวดล้อม การพัฒนา ศักยภาพบุคคล และองค์รภาคีเครือข่ายในการทำความดี เพื่อสร้างสังคมไทยให้อยู่ร่วมกันด้วยหลักคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู (กรมการศาสนา, 2565ก)

ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับเครือข่ายจัดงาน สัมชชาคุณธรรมแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน เป็นเครื่องมือและกลไกการขับเคลื่อนสังคมคุณธรรม ทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง (ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), 2567) สำหรับงานสัมชชา คุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ระหว่างวันที่ 31 สิงหาคม - 1 กันยายน พ.ศ. 2566 ณ หอศิลป์แห่งชาติ กระทรวง วัฒนธรรม เพื่อให้เครือข่ายทางสังคม 6 เครือข่าย ได้แก่ ภาครัฐ การศึกษา เครือข่ายศาสนา ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และครอบครัว สื่อมวลชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องแสดงผลการดำเนินงานด้านคุณธรรม ภายใต้แนวคิดคุณธรรมสัมผัสได้สังคมไทยเป็นสุขอย่างยั่งยืน (กรมการศาสนา, 2565ข) และร่วมกันประกาศ เจตนารมณ์การขับเคลื่อนคุณธรรมและข้อเสนอเชิงนโยบายต่อคณะกรรมการสัมชชาคุณธรรมแห่งชาติ เพื่อให้ คำมั่นสัญญาว่าองค์กรภาคีเครือข่ายใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมในปี พ.ศ. 2567 ดังนี้

เจตนารมณ์ 6 เรื่องสำคัญ (Operational Level) ได้แก่ 1) การเฝ้าระวัง และติดตามสถานการณ์คุณธรรม อย่างใกล้ชิด เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรมของสังคมไทย 2) การผลักดันการส่งเสริมคุณธรรมเชิงพื้นที่ ให้เป็นวาระของจังหวัด โดยขอให้รัฐบาลส่งเสริม สนับสนุน ด้วยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 3) การค้นหาต่อยอด ทุนความดีในระดับพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น โดยการเพิ่มความร่วมมือกับองค์กรทางศาสนาที่สามารถนำหลักธรรมมาสู่ การดำเนินชีวิตได้จริง 4) การสนับสนุนให้เกิดการขยายเครือข่ายการประยุกต์ใช้กระบวนการโค้ช เพื่อส่งเสริม โรงเรียนคุณธรรม 5) การส่งเสริม พัฒนาระบบเครดิตทางสังคม และกลไกขับเคลื่อนเครดิตความดีให้เหมาะกับ บริบทของสังคมไทย และ 6) การสื่อสารความดีให้เพิ่มขึ้นด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมผลิตเนื้อหาข่าวที่เน้นเชิง คุณภาพมากกว่าความเร็ว เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริโภครู้เท่าทันสื่อและบอกเล่าความดีเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Level) 6 เรื่อง ได้แก่ 1) การสนับสนุนและจัดให้มีการรายงานสถานการณ์ คุณธรรมของสังคมไทยเป็นรายจังหวัดด้วยเครื่องมือ ดัชนีชี้วัดคุณธรรมและทุนชีวิต ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของ พฤติกรรมของคนไทยที่สะท้อน การมีคุณธรรมในแต่ละพื้นที่ของประเทศ 2) การส่งเสริม สนับสนุน และผลักดัน ให้เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงมหาดไทย ผ่านกลไกการดำเนินงานระดับจังหวัด ด้วยการมีส่วนร่วมจากทุก ภาคส่วน 3) การสนับสนุนการยกระดับเครือข่ายพี่เลี้ยงครอบครัว และพี่เลี้ยงชุมชนให้เป็นพลังสำคัญในการพัฒนา 4) การกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด/หน่วยงาน สนับสนุนทรัพยากรให้แก่การขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม การพัฒนาครูโค้ชโครงการคุณธรรม และสนับสนุนโอกาสความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพของบุคลากรด้าน การศึกษา 5) การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างระบบเครดิตทางสังคมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และ 6) การผลิต

เนื้อหาข่าวที่เน้น เชิงคุณภาพมากกว่าความเร็วในการนำเสนอ เพื่อส่งเสริมให้ผู้บริโภครู้เท่าทันสื่อ เพิ่มจำนวนของสื่อ ด้านคุณธรรมเพื่อบอกเล่าเรื่องราวความดีให้เพิ่มมากขึ้น พัฒนานักสื่อสารคุณธรรมให้แพร่หลาย โดยข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้เกิดความร่วมมือระดับนโยบาย ด้านการส่งเสริมคุณธรรมครอบคลุมทั่วประเทศ

แม้ว่าจะมีการผลักดันนโยบายและแผนระดับต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงขาด ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลการดำเนินงานจริงของหน่วยงานเครือข่ายที่นำมติสมัชชาคุณธรรมฯ มาปรับใช้ว่า เจตนารมณ์และมติคำประกาศเจตนารมณ์ จากสมัชชาคุณธรรมฯ เมื่อถูกหน่วยงาน/เครือข่ายต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ แล้วได้ผลเป็นรูปธรรมเพียงใด ด้วยเหตุดังกล่าว คณะผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบการสำรวจติดตามผลการขับเคลื่อน กลไกเครือข่ายทางสังคม จึงได้ศึกษาผลการดำเนินขององค์กรเครือข่ายทางสังคมขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรม ตามคำประกาศเจตนารมณ์และข้อเสนอเชิงนโยบายด้านคุณธรรม ข้อมูลงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 สามารถใช้ข้อมูลพัฒนา แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมขององค์กรของไทย ในระยะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยนำเข้าเพื่อการขับเคลื่อนเจตนารมณ์และข้อเสนอเชิงนโยบายด้านคุณธรรมจากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินขององค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามข้อเสนอเชิงนโยบายด้านคุณธรรมจากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13
3. เพื่อศึกษาผลการดำเนินขององค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามเจตนารมณ์จากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาปัจจัยนำเข้าเพื่อการขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามข้อเสนอเชิงนโยบายและเจตนารมณ์จากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 โดยประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ จำนวน 2 ราย และ 2) องค์กรเครือข่าย จำนวน 91 หน่วยงาน ผ่านระบบ google form โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 91 ราย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผ่านการพิจารณาความเที่ยงตรง จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้ทรงคุณวุฒิของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) รวม 3 ท่าน และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เลขที่ DPUHREC005/67FB โดยมีขอบเขตด้านระยะเวลาตั้งแต่เดือนมีนาคม - พฤศจิกายน พ.ศ. 2567

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การศึกษาปัจจัยนำเข้าเพื่อการขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามข้อเสนอเชิงนโยบายและเจตนารมณ์จากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 แบบบันทึกข้อมูลเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) จำนวน 2 ราย ซึ่งเป็นฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการ

ส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ประกอบด้วยประเด็นคำถาม ได้แก่ 1.1) การเตรียมความพร้อมการขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบาย 1.2) ผลที่เกิดขึ้นของการปฏิบัติตามข้อเสนอเชิงนโยบายด้านคุณธรรมทั้ง 6 ประเด็นจากงานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) และ 1.3) ข้อเสนอแนะ และ 2) การศึกษาผลการดำเนินขององค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามคำประกาศเจตนารมณ์สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ใช้แบบบันทึกข้อมูลกับผู้ใช้ข้อมูลหลักขององค์กรเครือข่าย จำนวน 91 หน่วยงาน ผ่านระบบ google form ประกอบด้วยประเด็นคำถาม ได้แก่ 2.1) ข้อมูลองค์กร 2.2) การเตรียมความพร้อมการขับเคลื่อนคำประกาศเจตนารมณ์ 2.3) ผลการดำเนินงานขององค์กรที่นำคำประกาศเจตนารมณ์งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ไปปฏิบัติ (กิจกรรม ผลผลิต และผลลัพธ์) และ 2.4) ข้อเสนอแนะ ตามแนวคิดห่วงโซ่ผลลัพธ์ (Result Chain) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของการประกาศเจตนารมณ์กับผลที่เกิดขึ้น และประเมินเครือข่ายที่ผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ประเมินเฉพาะปัจจัยนำเข้า กิจกรรม (Activities) ผลผลิต (Outputs) ผลลัพธ์ (Outcomes) เนื่องจากผลกระทบ (Impact) ต้องใช้ระยะเวลาการติดตามต่อเนื่อง จึงยังไม่สามารถประเมินในการศึกษาครั้งนี้ได้ (United Nations Development Programme (UNDP), 2009)

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ได้ดำเนินการกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ดังนี้ 1) การคัดเลือก และจัดเตรียมข้อมูลพิจารณาจากความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ความครอบคลุมกับเนื้อหา 2) การตรวจสอบความถูกต้อง 3) การพิจารณาบริบทของข้อมูล และ 4) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ของข้อมูล อธิบายและวิเคราะห์แบบของความหมาย วิเคราะห์ลักษณะโครงสร้าง (Structure Feature) แปลความหมายของปรากฏการณ์ และสร้างข้อสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย (Lofland, J., 1984)

ผลการวิจัย

ปัจจัยนำเข้า (Inputs) เพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายด้านคุณธรรมและเจตนารมณ์จากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) มี 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านบุคคล ได้แก่ 1.1) คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ 1.2) คณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนแผนการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการด้านวิชาการ การส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทย คณะอนุกรรมการด้านประชาสัมพันธ์การส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทย และคณะอนุกรรมการด้านการประเมินชุมชนองค์กร อำเภอ จังหวัดคุณธรรม และ 1.3) คณะอนุกรรมการระดับปฏิบัติการในระดับกระทรวง ระดับจังหวัด ระดับหน่วยงาน ทำหน้าที่จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมประจำปีของหน่วยงาน 2) ด้านนโยบายและแผน ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 กำหนดประเด็นการส่งเสริมคุณธรรมในสังคมไทยผ่านคุณธรรมหลักของชาติ ได้แก่ พอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู 3) ด้านงบประมาณ ได้แก่ งบประมาณจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ และศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) จัดงานสมัชชาคุณธรรมระดับชาติ จังหวัด และภูมิภาค งานพัฒนาครอบครัวคุณธรรม พลังบวก งานพัฒนาวิทยากรส่งเสริมคุณธรรม เป็นต้น 4) ด้านเครือข่าย ได้แก่ กระทรวง กรม หน่วยงานอิสระ

องค์การมหาชน รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานศาสนา จังหวัดคุณธรรม โรงเรียน สถาบันการศึกษา ธนาคาร สื่อมวลชน ภาคธุรกิจ รวม 91 หน่วยงาน และ 5) การสื่อสารและเสริมสร้างความเข้าใจ ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการภาคี เครือข่ายทางสังคม การจัดงานสมัชชาคุณธรรมและตลาดนัดคุณธรรม และการประชุมติดตามผลการดำเนินงาน ตามตัวชี้วัด ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ และการประชุมหารือแนวทางการบูรณาการความร่วมมือ ภาคีเครือข่ายทางสังคม 6 เครือข่าย

การดำเนินขององค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามข้อเสนอเชิงนโยบายด้านคุณธรรมจาก สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 (Policy Level) 6 ข้อ ได้แก่

ข้อที่ 1 - 2 (เครือข่ายภาครัฐ) พบว่า ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ได้ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย สํารวจสถานการณ์คุณธรรมของสังคมไทย (ปัจจุบันอยู่ระหว่างผลักดันเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี) และในช่วงปี พ.ศ. 2568 - 2670 ได้ผลิต (Outputs) ที่เกิดขึ้น คือ แนวทางการสํารวจสถานการณ์คุณธรรมของหน่วยงาน ต่าง ๆ ทั้งระดับส่วนกลางและระดับจังหวัด และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcomes) คือ แนวทางจัดตั้งกลไก อนุกรรมการส่งเสริมคุณธรรมระดับจังหวัด ผ่านสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการ ร่วมกับสำนักงาน สถิติจังหวัด สถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่อจัดทำเครื่องมือและสํารวจสถานการณ์คุณธรรมทุกจังหวัด ซึ่งสอดคล้อง กับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ข้อที่ 3 (เครือข่ายภาคประชาสังคมชุมชน และครอบครัว และเครือข่ายศาสนา) พบว่า ผลผลิต (Outputs) ที่เกิดขึ้น คือ การผลักดันนโยบายระบบพี่เลี้ยงครอบครัว (Family Sustainable Development) ใน 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย พระนครศรีอยุธยา อุตรธานี และสุราษฎร์ธานี และขยายผลในพื้นที่ 8 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ชัยนาท ราชบุรี แพร่ ลำปาง พัทลุง นครศรีธรรมราช และบุรีรัมย์ เกิดแกนนำชุมชนพลังบวกมากกว่า 450 คน เกิดครอบครัวต้นแบบมากกว่า 200 ครอบครัว สำหรับเครือข่ายศาสนา จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและพัฒนา จิตใจด้วยหลักศาสนา ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcomes) คือ แนวทางการใช้พลังบวร (บ้าน วัด ราชการ) ช่วยสนับสนุน กิจกรรมพัฒนาจิตใจและเสริมสร้างหลักคุณธรรมในระดับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้านที่ 6 การปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 นโยบายรัฐบาลด้านพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันหลักของชาติ ในประเด็นการส่งเสริมสถาบันศาสนาให้เป็นกลไกในการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต

ข้อที่ 4 (เครือข่ายการศึกษา) ผลผลิต (Outputs) ที่เกิดขึ้น คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน (สพฐ.) จัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรม เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ตามกรอบคุณธรรมจริยธรรม 5 ประการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcomes) คือ ต้นแบบ โครงการโรงเรียนคุณธรรมและครูได้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และนโยบายรัฐบาลประเด็นการปฏิรูปการศึกษา สร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ ประเด็นการพัฒนาครูดูแลนักเรียนทั้งสุขภาพกาย และใจ

ข้อที่ 5 (เครือข่ายภาคเอกชน) ผลผลิต (Outputs) ที่เกิดขึ้น คือ ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการให้ความ สนใจกับระบบเครดิตสังคม (Social Credit) เพื่อเป็นมาตรการส่งเสริมให้ทำความดีที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ เช่น

การลดหย่อนภาษี การให้สิทธิประโยชน์ รวมทั้งศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ได้หารือกับสำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (สำนักงาน ป.ย.ป.) เพื่อขับเคลื่อนคุณธรรมในพื้นที่เป้าหมายร่วมกัน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcomes) คือ แนวทางการให้สิทธิประโยชน์แก่บุคลากรที่ทำความดี เช่น การลดหย่อนภาษีหรือสวัสดิการอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้านที่ 6 การปรับสมดุลและพัฒนาาระบบบริหารจัดการภาครัฐ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 นโยบายรัฐบาลด้านการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพทัดเทียมประเทศอื่น และด้านการสนับสนุนให้มีความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน ประชาชนที่มีความแตกต่างทางความคิด ศาสนาและอุดมการณ์ให้สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ข้อที่ 6 (เครือข่ายสื่อมวลชน) ผลผลิตที่เกิดขึ้น (Outputs) คือ นโยบายสื่อสารสร้างสรรค์สังคมคุณธรรม และกำหนดเพิ่มจำนวนของสื่อด้านคุณธรรมเพื่อบอกเล่าเรื่องราวความดีให้เพิ่มมากขึ้น พัฒนานักสื่อสารคุณธรรมให้แพร่หลาย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Outcomes) คือ เกิดกลไกการทำงานแบบบูรณาการ ส่งเสริมสื่อสารสร้างสรรค์และการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน สอดคล้องกับด้านที่ 4 การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และนโยบายรัฐบาล การให้ความรู้เท่าทันสื่อและทักษะดิจิทัลแก่ประชาชน

การดำเนินขององค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามประกาศเจตนารมณ์จากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 พบว่า องค์กรเครือข่าย 91 หน่วยงานได้ดำเนินงานมีรายละเอียด ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินขององค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามคำประกาศเจตนารมณ์สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ตามเครือข่ายทางสังคม 6 เครือข่าย (Operational Level)

กิจกรรม	ผลผลิต (Outputs)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
ข้อที่ 1 เกี่ยวข้องกับเครือข่ายภาครัฐ		
1. การสำรวจสถานการณ์คุณธรรมขององค์กร และอบรมคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากรเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรคุณธรรม ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น	1. ข้อมูลสถานการณ์คุณธรรมขององค์กรภาครัฐ	1. จัดทำฐานข้อมูลคุณธรรมขององค์กรภาครัฐ
2. กิจกรรมยกย่องเชิดชูบุคลากรที่มีความประพฤติดี รับรางวัลจริยธรรมจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้บริหารหน่วยงาน	2. บุคลากรภาครัฐมีพฤติกรรม บ่งชี้ถึงพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญู	2. ภาครัฐร่วมกับเครือข่ายคุณธรรมครอบคลุมระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น
3. กิจกรรมสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กร เช่น วิทยากรคุณธรรมร่วมกับระดับภูมิภาค, โครงการพลัง บวร	3. บุคลากรภาครัฐต้นแบบ	
	4. เครือข่ายคุณธรรมเพิ่มขึ้น	
ข้อที่ 2 เกี่ยวข้องกับเครือข่ายภาครัฐ		
1. กิจกรรมสร้างเครือข่ายในพื้นที่ เช่น สมัชชาคุณธรรมระดับภาค ตลาดนัดคุณธรรม และจังหวัดคุณธรรม	1. ภาครัฐได้เครือข่ายคุณธรรมเพิ่มขึ้น	1. เครือข่ายคุณธรรมภาครัฐส่วนกลาง ภูมิภาค ท้องถิ่น
2. กิจกรรมพัฒนาผู้สังเกตการณ์คุณธรรมขององค์กร	2. ผู้สังเกตการณ์คุณธรรมขององค์กร	2. การส่งเสริมคุณธรรมเชิงพื้นที่ให้เป็นวาระของจังหวัด
3. กิจกรรมพัฒนาความรู้ เช่น สัมมนาพัฒนาจริยธรรมเจ้าหน้าที่ภาครัฐ การจัดนิทรรศการคุณธรรม 5 ประการ	3. บุคลากรภาครัฐมีพฤติกรรม บ่งชี้ 5 ประการ	3. เกิดกลไกอนุกรรมการส่งเสริมคุณธรรมระดับจังหวัด ของจังหวัดคุณธรรม
4. กิจกรรมปฏิญาณตนเพื่อส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริตและความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่		

ตารางที่ 1 ผลการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามคำประกาศเจตนารมณ์
สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ตามเครือข่ายทางสังคม 6 เครือข่าย (Operational Level) (ต่อ)

กิจกรรม	ผลผลิต (Outputs)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
ข้อที่ 3 เกี่ยวข้องกับเครือข่ายภาคประชาสังคมชุมชน และครอบครัว และเครือข่ายศาสนา		
1. กิจกรรมพัฒนาความรู้ เช่น การอบรมวิทยากรคุณธรรม การศึกษาดูงานคุณธรรม ธนาการความดี ธนาการเวลา ระบบสวัสดิการชุมชน องค์กรคุณธรรมต้นแบบ	1. วิทยากรคุณธรรม 2. การพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมเชิงบวกคนในชุมชน	1. แนวทางร่วมกันพัฒนา กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมบ้าน วัด โรงเรียน
2. กิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรม เช่น ครอบครัวคุณธรรมพลังบวก ค่ายจิตอาสา อาสาเยาวชนนิคมสัมพันธ์ โครงการ dharma and you, หลักสูตรคุณธรรม เป็นต้น	3. ทุนความดีในชุมชน พื้นที่การเรียนรู้คุณธรรม และกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมในพื้นที่ด้วยหลักศาสนา	2. เครือข่ายทางศาสนามีศักยภาพที่เข้มแข็ง โดยเผยแพร่หลักธรรมมาสู่การดำเนินชีวิตได้จริง
3. กิจกรรมสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กร ผ่านการประชุมภาคีเครือข่ายคุณธรรม		
ข้อที่ 4 เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการศึกษา		
1. กิจกรรมพัฒนาความรู้ เช่น การอบรมครูโค้ช เป็นต้น	1. จำนวนครูโค้ชเพิ่มขึ้น	1. ครูโค้ชสามารถนำความรู้ไป
2. กิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรม เช่น โรงเรียนคุณธรรม โครงการ 1 ห้องเรียน 1 โครงการงานคุณธรรม โครงการเยาวชนคนรุ่นใหม่ร่วมใส่ใจสังคมคุณธรรม เป็นต้น	2. นักเรียนมีอัตลักษณ์คุณธรรม 3. จำนวนโรงเรียนที่ได้รับการรับรองเป็นโรงเรียนคุณธรรมเพิ่มขึ้น	ประยุกต์ใช้จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม สร้างพฤติกรรมเชิงบวกให้กับนักเรียน
3. กิจกรรมยกย่องเชิดชูบุคลากร ที่มีความประพฤติดี เช่น การยกย่องเชิดชูเกียรติคนดี คนเก่ง คนกล้าในโรงเรียน เป็นต้น	4. ครูต้นแบบคุณธรรม	2. ผู้บริหารผลักดันให้ได้รับรองเป็นโรงเรียนคุณธรรม
ข้อที่ 5 เกี่ยวข้องกับเครือข่ายภาคเอกชน		
1. กิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมของบุคลากร เช่น โครงการ 3 พลอด กิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น	1. บุคลากรมีอัตลักษณ์คุณธรรม 2. เกิดองค์กรสุขภาวะเพิ่มขึ้น	1. แนวทางการใช้เครดิตความดีในองค์กรภาคเอกชน
2. การพัฒนาองค์กรธุรกิจคุณธรรม เช่น กิจกรรมการสร้างสุขภาวะองค์กร การพัฒนาแนวทางระบบเครดิต เป็นต้น	3. ระบบเครดิตของภาคธุรกิจของแต่ละองค์กร	2. สภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต
ข้อที่ 6 เกี่ยวข้องกับเครือข่ายสื่อมวลชน		
1. กิจกรรมพัฒนาความรู้ เช่น การพัฒนานักสื่อสารสร้างสรรค์ สังคม การผลิตสื่อส่งเสริมคุณธรรม	1. นักสื่อสารสร้างสรรค์สังคมเพิ่มขึ้น 2. การนำเสนอเนื้อหาด้านการส่งเสริมคุณธรรม เพื่อ การสร้างพื้นที่สื่อดีเพิ่มขึ้น	1. ผู้บริโภครู้เท่าทันสื่อ 2. การขยายพื้นที่สื่อสร้างสรรค์นำเสนอข่าวส่งเสริมคุณธรรมในสังคม

อภิปรายผล

1. ปัจจัยนำเข้าเพื่อการขับเคลื่อนเจตนารมณ์และข้อเสนอเชิงนโยบายด้านคุณธรรมจากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ที่สำคัญ ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านบุคคลทั้งคณะกรรมการระดับชาติและคณะอนุกรรมการระดับองค์กรและพื้นที่ 2) ด้านนโยบายและแผนทั้ง 3 ระดับแผนระดับชาติ แผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ 3) ด้านงบประมาณทั้งงบจัดสรรและงบจากศูนย์คุณธรรม

(องค์การมหาชน) 4) ด้านเครือข่าย เครือข่ายทางสังคม 6 เครือข่าย ทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่) และ 5) ปัจจัยด้านการสื่อสารและเสริมสร้างความเข้าใจ

2. การดำเนินขององค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามข้อเสนอ เชิงนโยบายด้านคุณธรรมจากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 (Policy Level) ด้านคุณธรรมมี 6 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1 - 2 ผลผลิตที่เกิดขึ้น (Outputs) คือ เกิดแนวทางและกลไกการสำรวจสถานการณ์คุณธรรม ส่วนผลลัพธ์ (Outcomes) คือ มีแนวทางใช้กลไกอนุกรรมการส่งเสริมคุณธรรมระดับ จังหวัด และระดับกระทรวงผ่านสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการ ร่วมกับสำนักงานสถิติจังหวัด สถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่อจัดทำเครื่องมือ ข้อที่ 3 ผลผลิตที่เกิดขึ้น (Outputs) คือ มีระบบพี่เลี้ยงครอบครัวและแกนนำชุมชนพลังบวกใน 8 จังหวัด และกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและพัฒนาจิตใจด้วยหลักศาสนาส่วนผลลัพธ์ (Outcomes) คือ แนวทางการใช้พลังบวก (บ้าน วัด ราชการ) ช่วยสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาจิตใจ ข้อที่ 4 ผลผลิตที่เกิดขึ้น (Outputs) คือ เกิดโครงการโรงเรียนคุณธรรมและการพัฒนาครูโค้ช ส่วนผลลัพธ์ (Outcomes) คือ เกิดต้นแบบโครงการโรงเรียนคุณธรรมและครูโค้ชเพิ่มขึ้น ข้อที่ 5 ผลผลิตที่เกิดขึ้น (Outputs) คือ พัฒนาระบบเครดิตสังคม (Social Credit) ในภาคธุรกิจ ส่วนผลลัพธ์ (Outcomes) คือ มีแนวทางการให้สิทธิประโยชน์แก่บุคลากรที่ทำความดี เช่น การลดหย่อนภาษีหรือสวัสดิการอื่น ๆ และข้อที่ 6 ผลผลิตที่เกิดขึ้น (Outputs) คือ ขยายพื้นที่สื่อสารสร้างสรรค์และนักสื่อสารคุณธรรม ส่วนผลลัพธ์ (Outcomes) คือ เกิดกลไกการทำงานแบบบูรณาการ ส่งเสริมสื่อสารสร้างสรรค์และการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

3. การดำเนินขององค์กรเครือข่ายขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมตามประกาศเจตนารมณ์จากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 องค์กรเครือข่าย 91 หน่วยงานได้ดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมตามคำประกาศเจตนารมณ์สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ด้านคุณธรรมมี 6 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1 - 2 ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมคุณธรรม และพัฒนาพฤติกรรมเชิงคุณธรรม ได้ผลผลิต (Outputs) คือ ข้อมูลสำรวจสถานการณ์คุณธรรมในองค์กรพร้อมทั้งสร้างบุคลากรต้นแบบ ผลลัพธ์ที่สำคัญ (Outcomes) คือ เกิดการจัดทำฐานข้อมูลด้านคุณธรรมในระดับส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การบูรณาการแผนส่งเสริมคุณธรรมอย่างทั่วถึงในหลายพื้นที่ ข้อที่ 3 มีการพัฒนาครอบครัวคุณธรรมพลังบวกและแกนนำชุมชนคุณธรรม ได้ผลผลิต (Outputs) คือ วิทยาการคุณธรรม และพฤติกรรมเชิงบวกคนในชุมชน ผลลัพธ์ที่ชัดเจน (Outcomes) คือ แนวทางร่วมกันพัฒนากิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม บ้าน วัด โรงเรียน และเครือข่ายทางศาสนามีศักยภาพที่เข้มแข็ง โดยเผยแพร่แนวทางหลักธรรมมาสู่การดำเนินชีวิตได้จริง ข้อที่ 4 มีโครงการคุณธรรมในห้องเรียนและร่วมกันสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรม ได้ผลผลิต (Outputs) คือ ครูโค้ชและครูต้นแบบ นักเรียนมีอัตลักษณ์คุณธรรม และการรับรองเป็นโรงเรียนคุณธรรมเพิ่มขึ้น ผลลัพธ์ที่สำคัญ (Outcomes) คือ มีจำนวนโรงเรียนคุณธรรมเพิ่มขึ้น ครูโค้ชมีศักยภาพในการถ่ายทอดคุณธรรมทำให้การเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับจริยธรรมมากยิ่งขึ้น ข้อที่ 5 พัฒนาระบบเครดิตความดี (Social Credit) ควบคู่ไปกับกิจกรรมสร้างจิตอาสาและสุขภาวะ ได้ผลผลิต (Outputs) คือ บุคลากรมีคุณธรรม ได้สิทธิประโยชน์สวัสดิการ และมีวัฒนธรรมองค์กรเชิงคุณธรรมมากขึ้น ผลลัพธ์ที่ชัดเจน (Outcomes) คือ แนวทางการใช้เครดิตความดีในองค์กรภาคเอกชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต และข้อที่ 6 พัฒนานักสื่อสารสร้างสรรค์สังคม ได้ผลผลิต (Outputs) คือ การสร้างพื้นที่สื่อที่เพิ่มขึ้น ผลลัพธ์ที่ชัดเจน (Outcomes) คือ ผู้บริโภครู้เท่าทันสื่อและการขยายพื้นที่สื่อสารสร้างสรรค์นำเสนอข่าวส่งเสริมคุณธรรมในสังคม อย่างไรก็ตาม การประเมินผล

กระทบ (Impact) เชิงลึกต่อสังคมโดยรวมยังต้องการระยะเวลาในการติดตามและประเมินผลต่อเนื่อง เพราะการปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมด้านคุณธรรมในระดับโครงสร้างใหญ่ของสังคมเป็นกระบวนการระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผลงานวิจัยได้สะท้อนว่าการส่งเสริมคุณธรรมในระดับเชิงนโยบาย และระดับปฏิบัติการให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมืออย่างเป็นระบบจาก 6 เครือข่าย ซึ่งแต่ละเครือข่ายจะมีบทบาท กิจกรรม และกลไกเฉพาะ แต่สามารถหนุนเสริมซึ่งกันและกัน เมื่อทำงานภายใต้ เป้าหมายการส่งเสริมคุณธรรม ดังนั้น การนำข้อเสนอเชิงนโยบายและเจตนารมณ์จากมติสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ สู่ การปฏิบัติในองค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน เครือข่ายทางสังคมต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกันทั้ง องค์กรพหุ และกำหนดกลไกคณะทำงานหรือหน่วยงานที่เป็นผู้ประสานงานกลางเพื่อดำเนินงานด้านคุณธรรม ในระดับองค์กรและพื้นที่ สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 พ.ศ. 2566 - 2570 เพื่อพัฒนาคุณธรรมอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Development) ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ พบว่า การรับรู้คุณธรรม 5 ด้าน คือ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญูอยู่ใน ระดับ 5 (สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ, 2563) การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวคิดของ Kohlberg, L. อธิบาย กลุ่มตัวอย่างกระทำตามข้อตกลงของสังคมแสดงพฤติกรรมตามมาตรฐานทางจริยธรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคม ยอมรับและยึดถือ แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมไทยมีต้นทุนการรับรู้เรื่องคุณธรรมเป็นอย่างดี (Kohlberg, L., 1976) และสอดคล้องกับการศึกษาของ อธิวิรัตน์ พิมลศรี และคณะ พบว่า การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน องค์กรทางวิชาการ องค์กรสื่อสารมวลชน องค์กรเอกชน และองค์กรสาธารณะประโยชน์ และเครือข่ายต่าง ๆ ร่วมกันสร้างคุณธรรมในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากทำให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญของคุณธรรม เพื่อร่วมกัน ขับเคลื่อนสังคมสู่สังคมคุณธรรมที่ยั่งยืนได้ (อธิวิรัตน์ พิมลศรี และคณะ, 2563)

ศูนย์คุณธรรม ทำหน้าที่ผลักดันการนำข้อเสนอเชิงนโยบายและเจตนารมณ์จากมติสมัชชาคุณธรรม แห่งชาติสู่การปฏิบัติ ให้เครือข่ายเกิดการรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception) ผ่านกลไกสมัชชาคุณธรรม แห่งชาติ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น นำไปสู่ความเข้าใจปัญหาและเป้าหมายคุณธรรม ตั้งแต่ระดับนโยบายและ ในระดับพื้นที่ สอดคล้องกับทฤษฎีเครือข่าย (Network Theory) ของ Creech, H. อธิบายว่า ต้องมีหน่วยงานเป็น ตัวกลางประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และดึงเครือข่ายมาสนับสนุนต้องบนผลประโยชน์ส่วนร่วม หรือประเด็นสาธารณะ เช่น ชุมชนเข้มแข็ง ครอบครัวอบอุ่น การสร้างวินัยจราจร เป็นต้น ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ ร่วมกัน (Creech, H., 2001) สอดคล้องกับแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) ของ Denhardt, J. V. & Denhardt, R. B. ให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การเรียนรู้ ร่วมกัน เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ และปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) ชม แชร้ เชื่อม เชียร์ ขึ้นชม (Denhardt, J. V. & Denhardt, R. B., 2003) สอดคล้องกับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงพิธีกรรม (Interaction Ritual Theory) ของ Collins, R. อธิบายว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นการรวมกลุ่มให้ความสนใจร่วมกัน แสดงออกผ่านการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณธรรม และชื่นชมผลงานในงานสมัชชาคุณธรรมที่เครือข่ายองค์กรคุณธรรม แลกเปลี่ยนความรู้และสนับสนุนระหว่างกัน (Collins, R., 2004)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัจจัยนำเข้าเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายด้านคุณธรรมและ เจตนาธรรม จากสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ของศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) มี 5 ปัจจัย ได้แก่ บุคลากร นโยบาย และแผน งบประมาณ เครือข่าย และการสื่อสาร และจากการขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายและเจตนาธรรมในการ ส่งเสริมคุณธรรมตามมติสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ผลลัพธ์ (Outcomes) ที่เกิดขึ้นสามารถสรุปอย่าง ชัดเจนในหลากหลายระดับ ในภาพรวมของผลลัพธ์ (Outcomes) เครือข่าย 6 เครือข่ายดำเนินไปในทิศทาง เดียวกัน ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมในบุคลากร นักเรียน ครอบครัว และชุมชนหลายพื้นที่ และได้สร้าง พื้นที่เรียนรู้คุณธรรมที่หลากหลาย ได้แก่ 1) บุคลากรภาครัฐแสดงพฤติกรรมเชิงคุณธรรมที่จับต้องได้ เกิดบุคลากรต้นแบบที่ได้รับการยกย่องเชิดชู ส่งผลให้มีการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรคุณธรรม (Moral Cultural Organization) 2) โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมขยายเพิ่มขึ้นครูโค้ชซึ่งผ่านการอบรมมีศักยภาพ ในการบ่มเพาะคุณธรรมให้นักเรียน ส่งผลให้เกิดโครงการเชิงคุณธรรม (Moral Projects) ในสถานศึกษา เห็นคุณค่า พอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา และกตัญญูในชีวิตประจำวัน 3) ภาคประชาสังคม ชุมชน และครอบครัว มีการสร้าง ชุมชนพลังบวกและครอบครัวต้นแบบนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและความสัมพันธ์ในครอบครัว เกิดแกนนำ ชุมชนที่พร้อมขยายความดีและสร้างทุนความดี และการเชื่อมโยงพลังบ้าน - วัด - ราชการ (บวร) เพื่อสนับสนุน กิจกรรมพัฒนาจิตใจด้วยหลักศาสนา 4) เครือข่ายศาสนา ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาอย่างต่อเนื่อง สร้างความ ตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงบวก เช่น การเสียสละ การอุทิศตนเพื่อส่วนรวม เครือข่ายศาสนามีศักยภาพ ในการเผยแพร่หลักธรรมในชีวิตประจำวัน ผู้นำศาสนา/วัดสามารถเชื่อมโยงคำสอนสู่การดำเนินชีวิตได้จริง มีบทบาท สูงขึ้นในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม เกิดความร่วมมือกับบ้านและหน่วยงานอื่นอย่างเป็น รูปธรรม 5) ภาคธุรกิจหลายองค์กรริเริ่มหรือพัฒนาระบบเครดิตความดี (Social Credit) ในรูปแบบสิทธิประโยชน์ และสิ่งจูงใจทำความดี เกิดองค์กรสุขภาวะ พร้อมส่งต่อผลเชิงบวกสู่สังคมรอบข้าง และ 6) สื่อมวลชน มีการผลิต เนื้อหาเชิงสร้างสรรค์และพัฒนานักสื่อสารด้านคุณธรรมเพิ่มขึ้น และเกิดการแลกเปลี่ยนเรื่องราวความดีที่สามารถ ชี้นำค่านิยมเชิงบวกในสังคมไทย แม้ว่าจะต้องใช้ระยะเวลาในการติดตามเพื่อประเมินผลกระทบในเชิงลึก (Impact) อย่างชัดเจนในอนาคต แต่แนวโน้มที่เกิดจากผลการดำเนินงานตามข้อเสนอเชิงนโยบายและเจตนาธรรมของ เครือข่ายต่าง ๆ สะท้อนทิศทางเชิงบวกในการยกระดับสังคมไทยสู่ “สังคมคุณธรรม” ที่มีความเข้มแข็งทั้งในระดับ บุคคล องค์กร และชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สำหรับข้อเสนอแนะ พบว่า 1) การผลักดันมติสมัชชาคุณธรรม ไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ควรจัดทำฐานข้อมูลด้านคุณธรรม (Baseline Data) ที่เชื่อมโยงกับข้อมูลสถิติจังหวัด เพื่อสนับสนุนส่งเสริมคุณธรรมในแผนพัฒนาจังหวัดอย่างเป็นระบบ โดยให้หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่เป็นแกนหลัก ในการขับเคลื่อนและสนับสนุนเครือข่ายทางสังคม และ 2) การวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลกับกลุ่มคนที่ได้รับ ผลกระทบ เช่น ประชาชนภายในจังหวัด นักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม เครือข่ายผู้ปกครอง บุคลากรทุกระดับ ในหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ทราบข้อมูลผลกระทบของการขับเคลื่อนงานคุณธรรมได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2565ก). แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมการศาสนา. (2565ข). คู่มือการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ธิวัรัตน์ พิมพ์ศรี และคณะ. (2563). โครงการวิจัย การสังเคราะห์รูปแบบ กลไกและแนวทางการปลูกฝังเจตคติและวัฒนธรรมสุจริตเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2567). งานสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/AWCBI>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?id=13651.
- สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ. (2563). โครงการพัฒนาตัวชี้วัดคุณธรรมเพื่อขับเคลื่อนสู่สังคมคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- Collins, R. (2004). *Interaction ritual: Emotion, behavior, and society*. New Jersey: Princeton University Press.
- Creech, H. (2001). *The role of knowledge networks in sustainable development*. Winnipeg: International Institute for Sustainable Development (IISD).
- Denhardt, J. V. & Denhardt, R. B. (2003). *The new public service: Serving, not steering*. New York: M.E. Sharpe.
- Kohlberg, L. (1976). *Moral Stage and Moralization: The Cognitive Development Approach Moral Development and Behavior*. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Lofland, J. (1984). *Analyzing Social Settings*. Belmont, California: Wadsworth.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2009). *UNDP Handbook on Planning, Monitoring and Evaluation for Development Results*. Retrieved April 10, 2024, from <https://www.endvawnow.org/en/articles/335-monitoring-and-evaluation-frameworks-3-parts.html>